

Işık Gazetesindeki Fiske’ler Yeni Bir Edebi Tür mü?

Dr. Öğr. Üyesi Ali Taştekin¹

Özet

Türk Lehçeleri Sözlüğü’ne göre Türkiye Türkçesinde kullanılan “Fiske”; çırtma (Azerbaycan Türkçesi), sirtki, sirtiv (Başkurt Türkçesi), şertöv (kazak Türkçesi), çertü (Kırgız Türkçesi), çertki, çertiş (Özbek Türkçesi), çirtü, çirtiş (Tatar Türkçesi), pitik (Türkmen Türkçesi), çertiş, çekiş (Uygur Türkçesi) olarak çağdaş Türk lehçelerinde kullanılmaktadır.

“Fiske” kelimesi Türkçeye Rumcadan geçmiştir. Anlamları, 1. (isim) Parmak uçlarıyla yapılan hafif vuruş. 2. (sıfat) İki parmak ucu ile tutulabilen miktarda olan. 3. İnsan derisinde herhangi bir sebeple ortaya çıkan ufak ve içi su dolu kabartı.”dır. Türkiye Türkçesi ağızlarda farklı anlamları da bulunmaktadır.

Bilinen “fiske” anlamlarından başka, gazete ve dergilerde kısa düşünce yazısı olabilecek bir “fiske” türü mevcuttur. Bu türde elle yapılan hafif dokunuş yerine sözle hafif uyarı bulunmaktadır. Eleştiri, hiciv, yergi ile espri, mizah, nükte arası bir ifade tarzına verilen addır fiske. Bir edebi tür olarak da değerlendirebileceğimiz fiske, Mısır’daki bir esir kampında çıkarılan Işık adlı günlük gazetede yer almaktadır.

Bu yazıda, söz konusu gazetede yayımlanan fisker tanıtılmakta ve bu metinlerin bir edebî tür olma durumları incelenmektedir. Yapılan çalışmada, fiskelerin her birinin en az 3, en çok 15 cümleden ve en az 17, en çok 126 kelimedenden meydana geldikleri; bazı fiskelerin atasözü ve deyimler içerdiği, bütün fiskelerin diyalog biçiminde yazıldığı, konuşma çizgisi kullanıldığı, bazı yazım kurallarının günümüz imlasından farklı olduğu tespit edilmiştir. Manzum değil mensur yazıldıkları, paragraflardan oluşan kompozisyonun tercih edildiği, bazı fiskelerde birden çok konuya değinildiği ve farklı nükteler yapıldığı da görülmektedir.

Genellikle her diyalogda farklı bir tema ve bir ana fikir bulunmaktadır. Ancak bazı fiskelerde birden çok diyalog, teme, ana fikir ve yardımcı fikirler yer almaktadır. Metinlerde diyalogun geçtiği yer ve olaylar hakkında pek malumat verilmemektedir. Fakat diyalogların esir kampında geçtiği fiskelerin içeriğinden anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fiske, Edebi Tür, Işık, Türkçe.

Abstract

According to the dictionary of Turkish Dialects, “Fiske” (meaning "flick") in Turkish dialect used in Turkey is also used as "çırtma" (Azerbaijan Turkish), "sirtki", "sirtiv" (Bashkir Turkish), "şertöv" (Kazak Turkish), "çertü" (Kyrgyz Turkish), "çertki," "çertiş" (Uzbek Turkish), "çirtü," "çirtiş" (Tatar Turkish), "pitik" (Turkmen Turkish), "çertiş," "çekiş" (Uyghur Turkish) in modern Turkish dialects.

The word “fiske” was transferred to Turkish from Greek. Its definitions are 1. (noun) Light stroke with fingertips. 2. (adjective) The amount that can be held by two fingertips. 3. The tiny, water-filled blister that appears on the human skin for any reason.” The word also has different meanings in Turkish dialects used in Turkey.

Apart from the known meaning of “fiske”, there is another type of “fiske” in newspapers and magazines that can be a short think piece. In this type, there is a light warning with words instead of a light touch made by hand. "Fiske" is the name given to a style of expression somewhere between criticism, irony,

¹ İstanbul Arel Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi.
alitamtekin@arel.edu.tr

satirical humor, humor, and witticism. The "fiske," which we can also consider as a literary genre, appears in a daily newspaper called *Işık* [Light] which is published in a prison camp in Egypt.

In this article, the "fiske" published in this newspaper is introduced and the case of these texts being a literary genre is examined. In the study, we identified that each "fiske" consists of 3 sentences at least and 15 sentences at the most, and at least 17 words or a maximum of 126 words; some "fiske"s contain proverbs and idioms, and all "fiske"s are written in the form of dialogue, hyphens are used instead of speech marks to mark the lines of speech, and certain spelling rules differ from today's spelling. It is also seen that they are written in prose, and not in verse, that a composition consisting of paragraphs is preferred, in some "fiske"s several topics are touched on and different witticisms are made.

Usually, in each dialogue, there is a different theme and a main idea. However, some "fiske"s include multiple dialogues, themes, main ideas and supporting ideas. There is not much information about the place that the dialogues take place or the events in the texts. But it is understood from the contents of the "fiske"s that dialogues take place in the prison camp.

Key Words: Fiske, Flick, Literary Genre, Işık, Light, Turkish.

Giriş

“Fiske” kelimesi Türkçeye Rumcadan geçmiştir. Anlamları, 1. (isim) Parmak uçlarıyla yapılan hafif vuruş. Örneğin "Başının altından yastığı çektim ve yüzüne fiskeler hâlinde su serptim." - P. Safa. 2. (sıfat) İki parmak ucu ile tutulabilen miktarda olan. Örneğin "Yeniden dolan bardağa, bizim dost bir fiske kül daha attı." - Ç. Altan. 3. İnsan derisinde herhangi bir sebeple ortaya çıkan ufak ve içi su dolu kabartı.” (www.tdk.gov.tr, 2018).

Ekşi sözlükte ise “fiske” için “başparmağın ucunu diğer bir parmağın ucuyla birleştirip aniden fırlatma şeklinde yapılan atma hareketi” denilmektedir. Ayrıca “iki parmağın arasında tutulabilen miktar” ve “bir sutopu ritüelidir. Takıma yeni giren oyuncuyu inisiye etmeye yöneliktir ve spor takımlarının genelinde olduğu gibi çok hunhar geçmektedir. Törenin adından da anlaşılacağı üzere fiske önemli bir rol oynamaktadır. Bu tören genelde 13- 14 yaş arası takım adaylarına uygulanır, nitekim 20 yaşında bir adama bunu yapmayı denemek biraz zararlı sonuçlanabilir.” uyarısı yapılıyor.

Aynı kaynakta “normal şartlar altında bir karasineğin sakat kalmasına neden olabilecek etkili bir hamle. Yalnız büyük karasineklerde veya hiçbir yere konmayanlarda işe yaramaz onu belirtiyim. Efendim şimdi düşününüz ki sabaha karşı güneşin daha yeni yeni doğduğu bir vakit. Uykunun son demleri ve en tatlı olan kesimleri... ve uykunun tam ortasında gereksiz bir karasinek. Vızır vızır dolaşiyor sessizliğin içinde deliler gibi. Katli vacip olan cinsten. Gözler yavaş yavaş aralanıyor, sinek ilacı aranıyor gözle fakat ortada ne sinek ilacı ne de bir sineklik var. Yakalayıp öldürmek de oldukça zor geliyor bünyeye. İntikam hissiyle dolup taşan bünye bırakıyor uykuyu ve karasineğin bir yere konmasını bekliyor. Hah konu... Arkasından olabildiğince sessiz bir şekilde, eli fiske halinde tam takır sineğe doğru yaklaşıyor. Sinek olacıklardan habersiz kanatlarını temizliyor. Ve fiske başarıyla atılıyor, sinek artık uçamayacak hale geliyor, sakat sakat yerde yürüyor. İçi tamamiyle rahatlamış kahramanımız neşeyle yatağına yatıyor....” betimlemesi paylaşılmaktadır. (www.eksisozluk.com, 2018).

“Kulağa fiske atmak” deyimini ortaokul ve lise çağlarında öğrencilerin şakalarından birinin adıdır. “Şıngıya fiske atmak” da hemşirelerin çok sık yaptıkları bir davranıştır. Enjektör içindeki küçük hava kabarcıklarını sıvının üstüne çıkarmak için (enjektörün ucuna doğru) ilerlemesini sağlamak maksadıyla enjektöre hafif hafif dokunuşlar yapılmasına fiske atma denir.

Uludağ Sözlük’te fiske ile ilgili olarak “âdemelmesine fiske atmak”, “göğüs ucuna fiske atmak”², “soğuk havada kulağa fiske atmak”, “kola konan sineğe fiske atmak”, “ikizlere fiske”, “fiske vurmak”, “gırtlığa iki kez fiske vurmak”, “nazlı yâre fiske ile taş attım” vb. davranışlar sıralanmaktadır. (www.uludagsozluk.com, 2018).

² Meme ucu kastedilmiştir.

Fiskenin “Başparmak ve işaret parmağı ile tutulabilen miktar. Genellikle baharatların miktarını belirtmek için kullanılan ölçü birimi.” olarak kullanımı da yaygındır (<https://yemek.com>, 2018).

Türkiye Türkçesi Ağzıları Sözlüğü’nde fiske için, “1. İdare lambası, kandil, 2. Şamdan” tanımları ifade edilmektedir. Ayrıca “Hayvanın arka ayağıyla attığı çifte.” Nizip –Gaziantep, “Böğürtlen” Erzurum, “Ağaçlarda beliren ilk tomurcuk.” Kışla, Elmalı –Antalya, “Süzgeç” Kepez –Çanakkale yörelerindeki kullanımlar da verilmektedir.

Sözce WEB sayfasında ise "Fiske" için örnek bazı kullanımlar İngilizce karşılıklarıyla verilmektedir. Bu örnekler; “Biz eşine, çocuklarına tek bir fiske vurmamayan Peygamberin ümmetiyiz.”, “Peygamberimiz hayatında hiçbir hanımına bir fiske vurmamıştır.” (Kaynak: haber.stargazete.com). “Birbirlerine fiske vurmaya niyetleri yok gibiydi.” (Kaynak: skorer.milliyet.com.tr). “Daha bir fiske vurmam.” (Kaynak: timeturk.com). “Malzemeler: 1 yumurta, 1 fincan yoğurt, 1 fincan ayçiçek yağı, 1 fiske tuz, 1 çay kaşığı karbonat, alabildiği kadar un.” (Kaynak: Balıkesir mutfağı). “1972 Yaz Olimpiyatları’nda Sovyet yıldız Olga Korbut asimetrik barın en tepesinde durdu, geri fiske atarak ve barı tekrar yakalayarak...” (Kaynak: Asimetrik bar). “Jimnastikçiler barfiks gösterilerinin sonuna geldiklerinde, paspasa son inişleri esnasında ihtişamlı fiske ve bükülmeleri içeren havada ...” (Kaynak: Barfiks) olarak sıralanmaktadır (www.sozce.com, 2018).

“Fiske” sözcüğünün kullanıldığı bir başka örnek de “Şans için omuzdan bir fiske tuz atmak: şans getirir mi bilinmez ancak sizi hayaletten, şeytandan ve cehennem köpeklerinden koruyacak olan eylem. Çünkü saf olmayan hiçbir şey tuzun olduğu yerden geçemez.” cümlesinde görüldüğü gibi halk inanmalarından olan “omuzdan bir fiske tuz atmak” deyimidir (www.dunyasozluk.com, 2018).

“Fiske dokundurmak” veya “fiske kondurmak” deyimleri için “bir kimseyi ya da nesneyi en küçük bir tehlikeden bile korumak, onu titizlikle savunmak.” tanımlamasını yapabiliriz. (www.fiske.deyimleri.com, 2018). Ayrıca “Fiske fiske kabarmak” ile “Fiske fiske olmak” deyimleri için “kabarcıklar oluşmak” anlamı verilmekte “Süte alerjisinden, çocuğun elleri fiske fiske kabardı.” “Bu yoğurt fiske fiske kabarmış, ekşimiş herhalde.” gibi kullanımlar görülmektedir. (www.dersimiz.com, 2018).

Türk Lehçeleri Sözlüğü’ne göre Türkiye Türkçesinde kullanılan “fiske”; çırtma (Azerbaycan Türkçesi), sirtki, sirtiv (Başkurt Türkçesi), şertüv (kazak Türkçesi), çertü (Kırgız Türkçesi), çertki, çertiş (Özbek Türkçesi), çirtü, çirtiş (Tatar Türkçesi), pitik (Türkmen Türkçesi), çertiş, çekiş (Uygur Türkçesi) olarak çağdaş Türk lehçelerinde kullanılmaktadır.³

Büyük Türkçe Sözlük’teki bilgiye göre, “(birine) madik atmak (etmek veya oynamak)” deyimini de *argo* “dolap çevirmek”, “hile yapmak” anlamında “fiske” yerine “madik” kelimesi kullanılmaktadır. “madik, -ği Erm. a. 1. Miskete fiske vurarak oynanan zıp-zıp oyunu. 2. *argo* Dolap, hile: “Gazetecilerin pintiliklerinden, kitapçıların madiklerinden uzak ve serbest yaşıyorum.” H. R. Gürpınar.” (<http://tdkterim.gov.tr>). Akyalçın, bu deyim Türkçe Deyimler Sözlüğü’ne alınmasını değerlendirmiştir (Akyalçın, 2011).

İnceleme

Ahmet Mithat’ın Letaif-i Rivayat⁴ adlı eserinde yer alan “fırkat” adlı metinde “Hem küçük hem beyaz hem temiz. Çehresi pancar, yanağına bir fiske vurulsa kan damlar. O kara gözler yıldız gibi parlar.” (Aydın, 2008) ibaresi geçmektedir. Burada “fiske”, dört parmak ucuyla hafifçe yanağı sıyırtmak anlamında kullanılmıştır.

“Şinâsî’nin Lafonten (La Fontaine)’den terceme ettiği «Eşek ile tilki» fıkrasında eşeğe hitâben tilkiye söylediği:

Dâim olsun beğimin sâye-i lutf u keremi

³http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_lehceler&arama=lehceler&guid=tdk.lhc.5bffc756bcb3.55317820

⁴ 1870 ile 1894 yılları arasında cüzler hâlinde yayımlanan metinlerinin toplandığı bir kitaptır.

Gül biter basdığı yerlerde mübârek kademi
 Hele ol hoş kokulu kuyruğu benzer miske
 Koklarım burnuma vurmazsa efendim fiske
 Eder irfanını iymâ o sûhen-gû gözler

Yakışır ağzına mevzûn ü mukaffa sözler.” (Tahir’ül Mevlevî, 1994) şiirindeki “fiske” ise kuyrukla hafifçe dokunmak anlamındadır.

“Sizin bana dediklerinizi tecrübesizlikten naşî kabul etmezken, ben şimdi anlıyorum ki vakiâ-ı fiske ancak firâr ile galebe kabul olurmuş. Ay peder-i aziz, ne büyük lütuf-ı ilâhîdir ki bana sizin imdadımız müyesser oldu.” (Bay, 2013) şeklinde “fiske” kullanımına da rastlanmaktadır.

“Fiske” kelimesinin bir de mahlas olarak alay ve hiciv içerikli anlatımlarda kullanıldığını biliyoruz. “Orhan Seyfi Orhon “Fiske” ve Yusuf Ziya Ortaç “Çimdik” takma adları ve kendi isimleriyle çeşitli eserler yazmış ve Akbaba, Papağan gibi dergileri yayımlamışlardır.” (Kahraman, 2005). “Orhan Seyfi Orhon'un, Nedîm'in "kâfir" redifli ünlü gazeline yazdığı "Falih Rıfki Atay'a Gazel" başlıklı tehzilde "Fiske" mahlasını kullanması⁵ (Erzen, 2017) dikkat çekicidir. “Fiske müstearî ile Akbaba’da yazdığı alay ve hiciv dozu yüksek yazılarında bu yeni şiir hareketini eleştiren Orhan Seyfi Orhon, Çınaraltı’nda yayımladığı “Ben de Bobstil Şiir Yazabilirim, Fakat...” başlıklı yazısında Bobstil şiiri “kupkuru bir realite mahsulü, şâiranelikten yoksun ve amiyâne” bir şiir olarak nitelendirmiştir.” (Tonga, 2005: 4).

Kumuk Türkçesinde “fiske” yerine “çert-“ kullanılmaktadır. Bu kullanıma örnek “Abdullanı Yırı” adlı şiirde görülmektedir:

“Abdullamnı sal süyegi sari altun
 Tartıp, inim, kuçağıña alsana
 Belimni çertip, at beline salsana
 Abayıma savgat etip barsana” (Tiryaki: 125)
 “Abdullamnı sal süyegi sari altun
 Tartıp bugün guçağıma almayman
 Belin çertip, at beline salmayman

Abayına savgat etip barmayman” (Tiryaki: 126). Bu örnekleri içeren Yüksek Lisans tezinin “Dizin” bölümünde “çert - : fiske vurmak ç. -ip 58/11, 58/7” biçiminde tanımlanmıştır (Tiryaki, 2012: 194). Bu şiirde iki yerde geçen “bel çert-“ ifadesiyle, muhtemelen avuç içiyle atın sırtına hafifçe dokunarak bir sıçrayışta atın üstüne oturmak davranışı kastedilmektedir veya beli hafifçe yana eğerek atın sırtına atlama hareketi için bu deyim kullanılmış olabilir.

XVII. yüzyıl şairlerinden olan Sâbit, kendinden önceki şairlerin pek denemediği mizahî yazı şeklini şiirlerinde başarıyla uygulamıştır. Onun mizaha yönelmesi, şiirlerinde atasözü ve deyimlerin de sayısını artırarak bunları daha çok Türk’e özgü kılmıştır. Sabit’in şiirinde “fiske” kelimesi “Burnuna fiske vurmak G. 175/4” (Kaplan, 2009: 611) şeklinde geçmektedir.

“Bir Fiske Yetti” başlıklı köşe yazısında Karataş, “fiske” kelimesine farklı bir anlam kazandırmaktadır. “Teröristler bu dağın aşılamayacağını zannediyorlardı. Kendilerine göre büyük tahkimat yapmışlardı. Daha doğrusu iplerini ellerinde tutan ülkeler beton mevzilerle, derin çukurlarla bu dağı teröristler için hazırlamışlardı. Anlaşılan karşılarında kimin olduğunu unutmuşlar. Kahramanlarımızın bir fiskeyle tahkimatları da, mevzileri de, ellerine verilen silahlar da yerle bir edildi ve saklandıkları delikler sonları oldu.” Bu ifadeyle askerî bir operasyon, hedef güçleri küçümsemek amacıyla fiskeye benzetiliyor. (Karataş, 2018).

⁵ "Biraz tok söyler ammâ fiske dâim eski dostundur
 fakat bilmem nesin sen dost musun düşman mısın kâfir" (pala 1996: 373).

Eski eğitim ile yeni eğitim anlayışının karşılaştırılması amacıyla kaleme alınan bir yazıda ise “fiske”, başparmakla işaret parmağının kullanılması suretiyle bir cismi fırlatma davranışı için kullanılmıştır. Kazım Karabekir'in Hala Bu Mektep'inden (1997) alınan bir hoca tasvirinde "Hoca: Ayakların kırılınsın, git... (Hoca parmağını burnuna sokarak pislik çıkarır. Bakar. Fiske ile çocuklara doğru atar cebinden tesbih, enfiye kutusu çıkarır, bir enfiye çeker, aksırmaya başlar, aksırdıkça) 'Estağfurullah, estağfurullah!' der. Sonra rahle üzerindeki mendil ile gürültülü bir burun siler." denmektedir. (Okurlar, 2011).

Türk edebiyatının her döneminde muhtelif edebi türler yaygın olarak kullanılmıştır. Bazı şiir ve nesir türlerinin belli dönemlerde öne çıktığı, diğer türlere nazaran daha çok ve daha başarılı kullanıldığı bilinmektedir. Gazel, kaside ve mesnevilerin divan şiirinde, özellikle XV- XVII yy.larda diğer şiir türlerine göre daha etkin kullanıldığı, aynı dönemde halk edebiyatında ise koşma, mani, ninni, türkü ve ağıt nazım şekil ve türlerinin dilden dile dolaştığı kabul edilmektedir.

Tanzimat ve sonrası edebiyatımızda görülen nesir ve şiir türleri de dönem dönem farklı nitelik ve niceliklerde ortaya çıkmıştır. Her edebi türün kendine has ayırt edici özellikleri ve türdeşleriyle ortak yönleri bulunmaktadır. Örneğin “Atasözü ve deyimler, dil biliminin alt dalları olan paremiyoloji (atasözü bilimi) ve fraziyoloji (deyim bilimi) yanında halk bilimini de yakından ilgilendirmektedir. Zira bu kalıplaşmış, nesillerin sanat ve düşünce süzgecinden geçmiş söz varlıkları, ait oldukları dili konuşan halkın, milletin hayat felsefesini; duygu ve düşüncelerini, tecrübelerini, öğütlerini günümüz insanına ulaştırırlar. Zaman zaman toplumsal eleştiri, ironi/kara mizah da yaparlar. Sayfalar, saatler dolusu bir açıklamayı bir cümle hâlinde ifade ederler.” (Tan, 2017: 72).

Edebî türlerin belirlenmesinde, “eserlerin mevcut özelliklerinin değerlendirilmesi sonucunda sık tekrar edilen ortak unsurlar, yani tekrarlanan yapı kalıpları belirleyici olarak kabul edilmektedir. Bu unsurlar eserlerin hem iç hem dış yapı özellikleridir. Edebî türleri belirleyici iç şekle ait unsurlar yazılış amacı, tema, konu, hitap edilen hedef kitle, anlatım tutumu; dış şekle ait unsurlar belirli bir vezin veya yapı olarak sıralanabilir (Wellek 1993: 206). Bu unsurlardan bir veya daha fazlasının eserlerde ortak olması bu eserlerin aynı türde yazıldıklarını göstermeye kifayet etmektedir. Hatta bazen ayrımı sayılabilecek bir özellik bile mevcut eserin kendisine benzer birçok özellikleri taşıyan diğer eserlerden farklı bir edebî türe ait olmasına da yetmektedir.” (Odacı, 2001: 92).

XV ve XVI. yüzyıllarda mensûr olarak kaleme alınan eserler; “tefsir, hadis, kelâm, akâid, hikmet, mantık, fıkıh, fetvâ, ilmihâl, mev'iza, ahlâk, tasavvuf, pend-nâme, nasihat-nâme, tarih, vekâyi'-nâme, gazavât-nâme, fetih-nâme, İslâmi kıssa ve menkâbeler, kısas-ı enbiyâ, siretü'n-nebî, maktel-i Hüseyin, tezkiretü'l-evliyâ, menâkıb-nâme, silsile-nâme, tezkire, hal tercümesi, sergüzeşt-nâme, seyâhat-nâme, sefâret-nâme, tıb, astronomi, coğrafya, tabiat, çeşitli şerhler, ansiklopedik eserler, nazariyat-ı edebiye, tercüme, adapte veya telif çeşitli hikâye ve rivayetler, sur-nâme, münşe'ât gibi hemen hemen birçok konuda kendini göstermiştir.” (Okumuş, 2011: 117). Yazılı edebiyatımızın ilk metinlerinden itibaren günümüze gelinceye kadar Türk dilini kullanan halkların farklı alfabelerle oluşturdukları bütün metinler; konu, içerik ve adlandırılmaları bakımından incelendiğinde onlarca farklı edebi tür ve şeklin varlığı görülmektedir.

Bilindiği gibi “Kurmaca eserlerden oluşan türler bir yaratma ürünüdür. Bu türler, bize doğrudan ya da dolaylı bir şekilde içinde yaşanılan dünyayı veriyor olmakla birlikte, bütünüyle yazarın kendi imgeleminde ürettiği bir ‘hayalî oluş’ özelliği de gösterir. Bundan ötürü bu türler, içerik özellikleriyle dış dünyaya gönderme yaparken kuruluş yönüyle yazarın kendi içsellliğini ön plâna çıkarır. Diğer türlerin edebî oluşları ise, içeriğe bağlı olmaktan çok, bütünüyle yaşantıların anlatılış boyutunda, bir başka ifadeyle üslup açısından sanatsal ya da edebî oluşlarına dayanır.” (Mengi, 2005: 354).

“Fishelov, bazı eleştirilenlerin janrların oluşum, gelişim ve ayrışma süreçlerini analogiler yardımıyla anlamaya çalıştıklarına işaret eder. Örneğin, akrabalar arası benzerlik kuramına göre türler tıpkı birbirine benzeyen ama aynı olmayan akrabalara benzer. Buna göre aile fertleri arasında benzerlik olmakla birlikte bir aileyi diğerinden ayıran sınırların kuralı yoktur. Türler arasında da ayrımlardan ziyade benzerliklerden söz etmek mümkündür. Bazıları ise doğadaki canlı çeşitliliğinden esinlenerek tıpkı biyolojik türlerde olduğu gibi bu türler arasında da geçişliliklerin olabileceğine dikkat çekmişlerdir. Bu düşünceden hareket edilirse, türlerin kökenini bulmak ve onları sınıflandırmak oldukça çetrefilli bir iş gibi görünmektedir.” (Çıraklı, 2010: 81).

Yukarıdaki resimler⁶ ve izahlarda görülen “fiske” türlerinden başka bir de gazete ve dergilerde kısa düşünce yazısı olarak rasladığımız bir “fiske” türü mevcuttur. Bu türde elle yapılan hafif dokunuş yerine sözle hafif uyarı bulunmaktadır. Eleştiri, hiciv, yergi ile espri, mizah, nükte arası bir ifade tarzına verilen addır fiske. Bir edebi tür olarak da değerlendirebileceğimiz fiske, Mısır’daki bir esir kampında çıkarılan Işık⁷ adlı günlük gazetede yer almaktadır. Osmanlı Türkçesiyle Arap harfli el yazması şeklinde çıkarılan bu gazetenin elimizdeki nüshalarında⁸ (92 adet) toplam 12 adet fiske bulunmaktadır. Özbek edebiyatında yer alan “yumor”lar esprili ve hafif yazılmaları nedeniyle Işık gazetesinde yer alan “fiske”lere benzemektedir. “**Yumor** (T.): Espri, hafif yazılara verilen isimdir. Nazım da nesir de bu türde olabilir.” (Muhammedov ve Gürsoy Naskali, 1996: 352). Ancak fiskeler manzum olarak yazılmamıştır. Bu nesir türünde tamamen kısa diyaloglar halinde nükteli bir anlatım söz konusudur.

Aşağıda yer alan “Fiske” metinleri Işık gazetesinden Latin kökenli Türk alfabesine aktarılmıştır. Metinlerin imlasında fiskelerin aslına sadık kalınmıştır. Okunuşundan emin olunamayan ibarelerin altı çizilmiştir.

Fiske Metinleri

1. Fiske⁹

Muhavere:

- Yahu nedir o kıyafet, saçların enseni kapamış.
- Hâlâ anlayamadın mı, Işık gazetesinde pencere almak istiyorum.
- Arkadaş hep bekleye bekleye sabrımın cevheri tükendi.
- Neyi!
- Gününü şaşırılmış Işık gazetesini.
Sabah yemeğinde:
- Peynirin büyüğü hiç bize düşmüyor.
- Gecikme
İki kişi arasında:
- Sorarsam bilir misin; hakiki müsavat nerededir.
- Hah bunda bilinmeyecek ne var. Neferler de öğrendi.
- Sen anlat bakayım nerede?
- İki yerde Azizim! Biri tel örgüler içinde, öteki mezarda.

2. Fiske¹⁰

- Bir baskül olsa da tartılsam yüz kilo gelirim.
- Amma yaptın ha! Sende o kadar gövde nerde?

⁶<https://www.google.com/search?q=fiske+nedir&safe=active&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=x&ved=2ahukewj6woqu2steahvewckhrkscowqsar6bagfeae&biw=1366&bih=577>

⁷ Işık gazetesinin sahib-i imtiyazı Orhan Kemal, idare ve abone işlerine bakan mesul müdürü Oğuz, yazı işlerine bakan başmuharriri Halid Rıfki’dir. Abone bedeli on iki kuruş, fiyatı 40 para, yayına başlama tarihi “haftada dört defa çıkacaktır.” İbaresıyla (hicri) 5. 4. 35, milâdî: 29 ocak 1917’dir.

⁸ Dr. Ahmet Tetik’in özel arşivinde mevcuttur.

⁹ Sayı:2, sayfa: 4’te yer almaktadır.

¹⁰ Sayı: 3, sayfa: 4’te yer almaktadır.

- Yok iki gözüm! Yüz kilonun hepsi benim değil.
- Ya kimin?
- Yetmiş beşi benim, yirmi beşi hamamsızlığım...
- Yahu! Seni çok dalgın görüyorum.
- Beni kafeste yaşatan tali'e ateşten gömlek biçiyorum.

3. Fiske¹¹

- Ah! Bir kolayını bulsam da günleri gece yapsam.
- Aman! (Tanrım esirgesin) Bizi karanlıkta mı bırakmak istiyorsun?
- Ne yapayım Kardeş! Elimde değil ki beyaz kirpikliler gibi Işık gözüme batıyor.

- Dünkü Kafes'i okudunuz mu?
- Evet
- Terhis hakkındaki mütalaatına ne dersiniz?
- Benim gazetemde o kısım yok. Sizinkinden okuyabilir miyim:

Not: 5. Sayının 3. Ve 4. Sayfaları eksik olduğundan bu Sayıda var olduğu tahmin edilen Fiske bulunamamıştır.

4. Fiske¹²

- Azizim iâşe heyetini nasıl buluyorsun?
- Nasıl olacak: Öğleden akşama kadar iyi, akşamdan öğleye kadar kötü...
- Bu ne biçim lakırdı? Bizim iâşe heyetini eski Yunan (Kentour)larına mı benzettin?
- Dinle İki gözüm! Pek doğru söylüyorum: Öğleyin kuzu etli pilav, yoğurtlu patlıcanla gülen, akşamleyin de pirinç lapası, fasulye piyaz ile ağlayan midelerden başka ne hüküm bekleyebilirsin.

5. Fiske¹³

İki Mısırlı arasında:

- Aman Beyim: Gözlerin pek kızarmış.
- Hakkın var dostum: Sabaha kadar göz kapaklarımı örtemedim.
- Ah seni bilmez değilim: Mutlaka ayrandan yağ çıkarmaya çalıştın.
- Öyle değil Azizim: Ömrümün istikbaline pek güzel bir kaftan biçmekle sabahladım.
- Eh, ne yapmak istedin bakalım?
- Günlük bir programla yaşayışıma yeni bir çığır açtım. İşte bundan sonraki hayatımın krokisi: Üç saat dörtler meclisinde hazırlanan projelere sataşmak, iki saat dünya yapısında dülgerlik yapmak, üç saat Babil Kulesi'nden milletlerin akıbetine fal açmak, altı saat arkadaşlarımın kesesini kendi keseme akıtacak vesaitle uğraşmak. On saat de bu yorucu mesaimi yarına nakletmek için mışıl mışıl uyumak.
- Uykusuz bir geceden pek uygun bir kısra çıkartılmaz. Fakat İki gözüm! Bu program sizin kariyenizden değil her halde Tura (Mısır)'daki üsera karargâhından aynen kopya edilmiş benziyor.
- Bir adam: Şarlok Holmes!..

6. Fiske¹⁴

- Tuhaf şey! Sağ elime neden öyle bakakaldın?

¹¹ Sayı: 4, sayfa: 4'te yer almaktadır.

¹² Sayı: 6, sayfa: 4'te yer almaktadır.

¹³ Sayı: 7, sayfa: 4'te yer almaktadır.

¹⁴ Sayı: 8, sayfa: 4'te yer almaktadır.

- Sormak ayıp olmasın; başınız küçücük, çeneniz züğürt, bacaklarınız incecik de sağ elinizin yumruğu niye o kadar iri?
- Neden olacak: Kafamdan aldım, çenemden çırtım, bacaklarımdan eksilttim de yumruklarıma ekledim.
- Bu zahmete sebep ne?
- Sebebi? Kamplarda rahat yaşamak kaygusu, fırkacılıkta kazanmak hevesi.

7. Fiske¹⁵

- Hey hey hey hah ha hay aman kaburga kemiklerim.
- A! Seni şeytanlar mı gıdıklıyor: Bu sebepsiz kahkaha neden?
- Yok a... Canım! Bir... şey... değil! İhtiyar Ressam'daki... cenaze... nin... dirilmesini... hatırladım da.
- Pokerde verdiklerime hiç yanmıyorum: Doğrusu çok kibar oldun...
- Kibarlıkta kalori var mı?
- Hayır...
- O halde senin gibi düşünmekten korkarım.

8. Fiske¹⁶

- Bu sefil dünyadan o kadar usandım ki: Ölümünden korkmasa idim; intihar ederdim, kanatlarım olsaydı Merih'e giderdim, aklımı unutabilseydim divane olurum.
- Mezara girmekle Merih'e uçmana bir şey diyemem yalnız üçüncü kuruntuna beşikten beri kavuştuğuna şüphem yok.

- Bu gece rüyada ne gördüm bilsen...
- Bilirim! Mutlaka yetmiş tabak yemek, bin iki yüz Matusyan ...
- Değil Azizim her dakika da Giridya'dan bahsetmiyorum: Yirmi güne kadar İstanbul'a gidiyoruz. Buna ne dersin?
- İnanmam: Uyurken yaklaşan her şey uyanırken uzaklaşır.

- Neyin var yahu! Bu günlerde her şeyden kesildin: Ne kahve, ne çay, ne de poker.
- Yok Azizim! Bunlar işime gelmez. Cebimde beş kuruşum var; onu da Birinci Kamp'ın piyesine saklıyorum.

- Bir tane urursam kafanı ezerim.
- Zorun ne: Çıldırın mı yoksa...
- Kusura bakma! Altı saatten beri sigara içmiyorum.

9. Fiske¹⁷

- Yahu nedir bu hal! Çadırımız Tütüncü Acem'i geçmiş: Bir yığın paket.
- Yüzde beş yüz kazanan kârdan haberin var mı?
- Evet! İstanbul gazetelerinde okumuştum fakat burada...
- Şimdi şu gördüğün üçlük paketler yok mu? Tütünsüz bir günde on beşe çıkar.

- Küremizin ne kadar ağır olduğunu bilir misin?
- İyi bilmem ama; her halde milyarlarca kilo olacak.
- Amma yaptın ha! Mutlaka bilmemezlikten geliyorsun. Ağır değil çok hafif, dört kişinin evirip çevirdiği kadar hafif.

¹⁵ Sayı: 9, sayfa: 4'te yer almaktadır.

¹⁶ Sayı: 10, sayfa: 4'te yer almaktadır.

¹⁷ Sayı: 11, sayfa: 4'te yer almaktadır.

10. Fiske¹⁸

- Dünlerle bugünler arasında yine müthiş farklar var.
- Neden anladın bakayım?
- Neden anlayacakmışım: Senin tavrından. Düne kadar tavuk görmüş horozlar gibi dimdik yürüyordun. Şimdi rütbe ve salâhiyetinden tecrit edilmiş büyük omuzlular gibi başın göğsüne düşmüş...
- Ahhh! Ne kadar da yaraları deşmekten hoşlanan bir iğnesin.
- Hayır, iğne değil; ayağım urduğu yerden su çıkaran peygamber İsmail'im.

11. Fiske¹⁹

- Azizim! Çok değil, beş on kuruş ödünç veremez misin?
- Hay Allah müstahakkını versin! Şimdi ben de senden isteyecektim.
- ***
- Galiba Peygamber'in ümmetindensin: Karnın o kadar geniş ki...
- Garip şey. Bu teveccühe sebep ne?
- Sebep mi? Bir yanağına tokat vursam ötekini çeviriyorsun.
- Ha anladım. Fakat kandırma İki gözüm! Çok sıçrayanlar kalçasını çıkarır.

Not: 14. Sayıda Fiske yok.

12. Fiske²⁰

- Aman Kardeşim! Bir yaşına daha girdim: Matmazel Anjel erkekmiş.
- Pek inanmam ama eğer hakikaten erkekse kabahat tabiatın.
- Neden?
- Neden olacak: Bir kadını yanlışlıkla erkek yaratmış.
- ***
- Püüüfff! Aman ciğerlerim ağzıma geldi de hâlâ sönmüyor.
- Bu sevdadan vaz geç Azizim! Bu Işık başka ışık...

Sonuç ve Değerlendirme

Fiskelerin her birinin en az 3, en çok 15 cümleden ve en az 17, en çok 126 kelimedenden meydana geldikleri; bazı fiskelerin atasözü ve deyimler içerdiği, bütün fiskelerin diyalog biçiminde yazıldığı, konuşma çizgisi kullanıldığı, bazı yazım kurallarının günümüz imlasından farklı olduğu tespit edilmiştir. Manzum değil mensur yazıldıkları, paragraflardan oluşan kompozisyonun tercih edildiği, bazı fiskelerde birden çok konuya değinildiği ve farklı nokteler yapıldığı da görülmektedir. Anlatımda yazı dilinden çok konuşma dilinin kurallarına riayet edildiği gözlenmektedir. "Püüüfff!", "Ahhh!", "-Hey hey hey hah ha hay aman kaburga kemiklerim." ifadelerinde görüldüğü gibi ünlem ve ses tekrarından oluşan vurgular dikkati çekmektedir.

Genellikle her diyalogda farklı bir tema ve bir ana fikir bulunmaktadır. Ancak bazı fiskelerde birden çok diyalog, teme, ana fikir ve yardımcı fikirler yer almaktadır. Metinlerde diyalogun geçtiği yer ve olaylar hakkında pek malumat verilmemektedir. Fakat diyalogların esir kampında geçtiği fiskelerin içeriğinden anlaşılmaktadır. Bir fiskede yer alan birden çok nükte için yapılan diyalog grupları yıldız (*) işaretiyle birbirinden ayrılmıştır.

Metinlerde, rol alan kişilerin kimlik ve kişilik özellikleri tasvir edilmemiştir. Fiziki ve ruhi portreler mevcut değildir. Verilmek istenen mesajı en veciz bir şekilde ifade etme gayesi güdüldüğünden; kişi,

¹⁸ Sayı: 12, sayfa: 4'te yer almaktadır.

¹⁹ Sayı: 13, sayfa: 4'te yer almaktadır.

²⁰ Sayı: 15, sayfa: 4'te yer almaktadır.

yer ve zaman özellikle belirtilmemiştir. Nükteler, ibret verici, uyarıcı ve çarpıcı bir şekilde sunulmuş, mesajlar genellikle mizahla gizlenmiştir. Fiskelerdeki “Dil ve Üslup Özelliklerinin Genel Durumu” 1 ila 12. tablolarda, “Dil ve İçerik Özelliklerinin Fiskelere Göre Dağılımı” ise Tablo 13’te verilmiştir.

Bazı fiskelerde atasözü ve deyimlere rastlanmaktadır. Örneğin, fiske 8’de “Uyurken yaklaşan her şey uyanırken uzaklaşır.”, fiske 11’de “Çok sıçıranlar kalçalarını çıkarır.” denmektedir. Ayrıca; pencere al-, sabrın cevherinin tükenmesi (1. Fiskede); ateşten gömlek biç-, dalgın görün- (2. Fiskede); günleri gece yap-, karanlıkta bırak-, göze bat- (3. Fiskede); nasıl bul-, ikigözüm (4. Fiskede); ayrandan yağ çıkarmaya çalış-, çığır aç-, fal aç- (5. Fiskede); şeytan gıdıklaması (7. Fiskede); intihar et-, divane ol-, neyin var yahu, işine gel-, kafayı ez- (8. Fiskede); amma yaptın ha!, bilmemezlikten gel-, evirip çevir- (9. Fiskede); başı göğsüne düş-, yarayı deş- (10. Fiskede); hay Allah müstahakkını versin!, karnı geniş ol- (11. Fiskede); bir yaşına daha gir-, ciğerleri ağzına gel-, bu sevdadan vazgeç- (12. Fiskede) deyimleri kullanılmıştır.

Fiskelerde ele alınan temalar şu şekildedir:

1. Fiske (1. Diyalogda) Işık gazetesinde köşe yazarlığı talebi, (2. Diyalogda) gazetenin yayın durumunu eleştirme, (3. Diyalogda) kahvaltının yetersizliği, (4. Diyalogda) “müsavat”; 2. Fiske, banyo yapamamak; 3. Fiske (1. Diyalogda) Işıktan rahatsız ol-, (2. Diyalogda) terhis hakkında mütalaa temalarını içermektedir. 4. Fiske, yemeklerden şikâyet; 5. Fiske, esaretin zorlukları; 6. Fiske, kaygı ve heves; 7. Fiske, çaresizlik; 8. Fiske (1. Diyalogda) çaresizlik, (2. Diyalogda) umut/ umutsuzluk, (3. Diyalogda) parasızlık ve (4. Diyalogda) sigarasızlık konularını vurgulamaktadır. 9. Fiske (1. Diyalogda) haksız kazanç, (2. Diyalogda) dünyanın hafifliği; 10. Fiske, kibrin zararları; 11. Fiske (1. Diyalogda) parasızlık, (2. Diyalogda) itaatkâr ol- ve 12. Fiske (1. Diyalogda) güç ve cinsiyet, (2. Diyalogda) üzüntü temalarını ihtiva etmektedir.

Diyaloglarda verilen ana fikirler:

(1. Fiskede) 1. Diyalog: Köşe yazarlığı için bazı nitelikler gerekir. 2. Diyalog: Gazete aksatılmadan çıkarılmalı. 3. Diyalog: Esir kampında kahvaltı doyurucu değil. 4. Diyalog: Esir kamplarındaki eşitlik, mezar eşitliği gibidir. (2. Fiskede) Esir kampında yaşamak, ateşten gömlek giymek gibidir. (3. Fiskede) 1. Diyalog: Esirlerin aydınlanması yöneticileri rahatsız ediyor. 2. Diyalog: Kafes’in gerçekleri yazmadığı fikri. (4. Fiskede) Akşam yemekleri berbat. (5. Fiskede) Esirler, zamanının çoğunu hayal kurarak geçirirler. (6. Fiskede) Esir kamplarındaki esirler hep kaygılı ve heveskâr olurlar. (7. Fiskede) Esir kamplarında kibarlık karın doyurmaz. (8. Fiskede) 1. Diyalog: Akıllı olan gerçeklerle yüzleşir. 1. Diyalog: Rüyaların gerçek hayatta tersi çıkar. 3. Diyalog: Sanat özveri ister. 4. Diyalog: Sigara bağımlılığı zararlıdır. (9. Fiskede) 1. Diyalog: Stokçuluk haksız kazanç getirir. 2. Diyalog: Dünya güçlü devletlerin elinde oyuncak ediliyor. (10. Fiskede) İnsan, ne oldum dememeli, ne olacağım demeli. (11. Fiskede) 1. Diyalog: Çaresizlik bulaşıcıdır, 2. Diyalog: Öfkeyle kalkan zararlar oturur. (12. Fiskede) 1. Diyalog: Görünen köy kılavuz istemez, 2. Diyalog: Ümidi asla yitirmemek gerek.

Fiskelerdeki yardımcı fikirler; (2. Fiskede) bedenlen kirlenmek rahatsız edicidir; (3. Fiskede) 1. diyalogda, esirler çaresizlik içinde kıvranırlar. 2. diyalogda, kampta sansür var; (4. Fiskede) Yunan Kentorları, öğleden akşama kadar iyi, akşamdan öğleye kadar kötüdürler; (5. Fiskede) yetkili olmayanlar etkili sonuç elde edemezler, biçimindedir. (7. Fiskede) Umutsuzluk insanı ağlanacak hale güldürür; (9. Fiskede) ne yazık ki güçlü kimse, haklı da o oluyor; (10. Fiskede) yapıcı eleştiri güzelliklerin ortaya çıkmasını sağlar; (11. Fiskede) herkes haddini bilmelidir ve (12. Fiskede) 1. diyalogda, insan gördüğüne inanır, 2. diyalogda, her karanlığın ardından bir ışık doğar, yargıları yardımcı fikir olarak sunulmaktadır.

Fiskelerdeki nükteler:

“Sabah yemeğinde: Peynirin büyüğü hiç bize düşmüyor.”, “Hakiki müsavat: Biri tel örgüler içinde, öteki mezarda.” (1. Fiskede). “Yetmiş beşi benim, yirmi beşi hamamsızlığın...”, “Beni kafeste yaşatan tali’e ateşten gömlek biçiyorum.” (2. Fiskede). “beyaz kirpikliler gibi Işık gözüm batıyor.”, “Benim

gazetemde o kısım yok.” (3. Fiskede). “Bizim iâşe heyetini eski Yunan (Kentour)larına mı benzettin?” (4. Fiskede). “Mutlaka ayrandan yağ çıkarmaya çalıştın.”, “Uykusuz bir geceden pek uygun bir kısma çıkartılmaz.”, “Bu program sizin kariyenizden değil her halde Tura (Mısır)’daki üsera karargâhından aynen kopya edilmiş benziyor.” (5. Fiskede). “Kafamdan aldım, çenemden çırptım, bacaklarımdan eksilttim de yumruklarıma ekledim.” (6. Fiskede). “Kibarlıkta kalori var mı?”. (7. Fiskede). 1. Diyalog: “üçüncü kuruntuna beşikten beri kavuştuğuna şüphem yok.” 2. Diyalog: “Uyurken yaklaşan her şey uyanırken uzaklaşır.”3. Diyalog: “Cebimde beş kuruşum var; onu da Birinci Kamp’ın piyesine saklıyorum.” 4. Diyalog: “Altı saatten beri sigara içmiyorum.” (8. Fiskede). 1. Diyalog: “şu gördüğün üçlük paketler yok mu? Tütünsüz bir günde on beşe çıkar.” 2. Diyalog: Küremiz “Ağır değil çok hafif, dört kişinin evirip çevirdiği kadar hafif.” (9. Fiskede). “Düne kadar tavuk görmüş horozlar gibi dimdik yürüyordun. Şimdi rütbe ve salahiyetinden tecrit edilmiş büyük omuzlular gibi başın göğsüne düşmüş...” ve “ Hayır, iğne değil; ayağımı urduğu yerden su çıkaran peygamber İsmail'im.” (10. Fiskede). 1. Diyalog: “Şimdi ben de senden isteyecektim”, 2. Diyalog: “Bir yanağına tokat vursam ötekini çeviriyorsun.” (11. Fiskede). 1. Diyalog: Tabiat “Bir kadını yanlışlıkla erkek yaratmış.”, 2. Diyalog: “Bu sevdadan vaz geç Azizim! Bu Işık başka ışık...” (12. Fiskede).

Fiskelerden üçünde (4, 6 ve 7. Fiskeler) birer nükte, yedisinde (1, 2, 3, 9, 10, 11 ve 12. Fiskeler) ikişer nükte, birinde (5. Fiske) üç nükte ve birinde (8. Fiske) dört nükte bulunmaktadır. Fiskelerden dördü (3, 9, 11 ve 12. Fiskeler) ikişer diyalogludur. Bir fiske (8. Fiske) dört diyaloglu ve diğer fiskeler (1, 2, 4, 5, 6, 7 ve 8. Fiskeler) birer diyalogludur. Her diyalogda en az bir nükte bulunmakta, ama birer diyaloglu 1, 9 ve 10. Fiskelerde ikişer nükte yer almaktadır. Bu nedenle istisnalar olmasına rağmen, diyaloglarla nükteler arasında sayısal açıdan bir paralellik olduğu gözlenmektedir.

Bütün bu şekil ve içerik özellikleriyle klasik ve modern Türk edebiyatının bilinen türlerinden farklı olmaları nedeniyle fiskelerin yeni edebi tür olarak kabul edilebileceği, bu ve benzeri yeni türlerin Türk edebiyatına anlatım zenginliği katacağı değerlendirilmektedir.

Tablolar

Tabla: 1

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	15	129	11.62
2	Kelime	77	779	9.88
3	Atasözü	-	2	-
4	Deyim	2	28	7.14
5	Tema	4	22	18.18
6	Ana fikir	4	22	18.18
7	Yardımcı fikir	-	11	-
8	Olay	-	-	-
9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	2	24	8.33

1. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 2

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	9	129	6.79

2	Kelime	51	779	6.54
3	Atasözü	-	2	-
4	Deyim	2	28	7.14
5	Tema	1	22	4.54
6	Ana fikir	1	22	4.54
7	Yrd. fikir	1	11	9.09
8	Olay	-	-	-
9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	2	24	8.33

2. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 3

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	10	129	7.75
2	Kelime	46	779	5.90
3	Atasözü	-	2	-
4	Deyim	3	28	10.71
5	Tema	2	22	9.09
6	Ana fikir	2	22	9.09
7	Yrd. fikir	2	11	18.18
8	Olay	-	-	-
9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	2	24	8.33

3. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 4

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	8	129	6.20
2	Kelime	52	779	6.67
3	Atasözü	-	2	-
4	Deyim	2	28	7.14
5	Tema	1	22	4.54
6	Ana fikir	1	22	4.54
7	Yrd. fikir	1	11	9.09
8	Olay	-	-	-

9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	1	24	4.16

4. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 5

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	12	129	9.30
2	Kelime	126	779	16.17
3	Atasözü	-	2	-
4	Deyim	3	28	10.71
5	Tema	1	22	4.54
6	Ana fikir	1	22	4.54
7	Yrd. fikir	1	11	9.09
8	Olay	-	-	-
9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	3	24	30.02

5. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 6

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	7	129	5.42
2	Kelime	47	779	6.03
3	Atasözü	-	2	-
4	Deyim	-	28	-
5	Tema	1	22	4.54
6	Ana fikir	1	22	4.54
7	Yrd. fikir	-	11	-
8	Olay	-	-	-
9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	1	24	4.16

6. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 7

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	11	129	8.52

2	Kelime	49	779	6.26
3	Atasözü	-	2	-
4	Deyim	1	28	3.57
5	Tema	1	22	4.54
6	Ana fikir	1	22	4.54
7	Yrd. fikir	1	11	9.09
8	Olay	-	-	-
9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	1	24	4.16

7. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 8

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	16	129	12.40
2	Kelime	118	779	15.14
3	Atasözü	1	2	50
4	Deyim	5	28	17.85
5	Tema	4	22	4.54
6	Ana fikir	4	22	4.54
7	Yrd. fikir	-	11	-
8	Olay	-	-	-
9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	4	24	16.66

8. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 9

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	12	129	9.30
2	Kelime	69	779	8.85
3	Atasözü	-	2	-
4	Deyim	3	28	10.71
5	Tema	2	22	4.54
6	Ana fikir	2	22	4.54
7	Yrd. fikir	1	11	9.09
8	Olay	-	-	-

9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	2	24	8.33

9. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 10

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	8	129	6.20
2	Kelime	53	779	6.80
3	Atasözü	-	2	-
4	Deyim	2	28	7.14
5	Tema	1	22	4.54
6	Ana fikir	1	22	4.54
7	Yrd. fikir	1	11	9.09
8	Olay	-	-	-
9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	2	24	8.33

10. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 11

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	12	129	9.30
2	Kelime	49	779	6.29
3	Atasözü	1	2	50
4	Deyim	2	28	7.14
5	Tema	2	22	4.54
6	Ana fikir	2	22	4.54
7	Yrd. fikir	1	11	9.09
8	Olay	-	-	-
9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	2	24	8.33

11. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 12

Sıra nu:	Dilsel Öge	Toplam	Genel Toplam	%
1	Cümle	9	129	6.97

2	Kelime	42	779	5.39
3	Atasözü	-	2	-
4	Deyim	3	28	10.71
5	Tema	2	22	4.54
6	Ana fikir	2	22	4.54
7	Yrd. fikir	2	11	18.18
8	Olay	-	-	-
9	Yer	1	1	100
10	Kişi	2	2	100
11	Nükte	2	24	8.33

12. Fiskedeki Dil ve İçerik Özelliklerinin Genel Duruma Göre %'leri

Tabla: 13

Fiske Nu:	Cümle	Kelime	Ata sözü	Deyim	Tema	Ana fikir	Yrd. fikir	Olay	Yer	Kişi	Nükte
1	15	77	-	2	4	4	-	-	1	2	2
2	9	51	-	2	1	1	1	-	1	2	2
3	5+5=10	28+18= 46	-	3	2	2	2	-	1	2	2
4	8	52	-	2	1	1	1	-	1	2	1
5	12	126	-	3	1	1	1	-	1	2	3
6	7	47	-	-	1	1	-	-	1	2	1
7	11	49	-	1	1	1	1	-	1	2	1
8	2+3+6+5=16	35+37+29+17= 118	1	5	4	4	-	-	1	2	4
9	7+5= 12	38+31= 69	-	3	2	2	1	-	1	2	2
10	8	53	-	2	1	1	1	-	1	2	2
11	3+9=12	18+31= 49	1	2	2	2	1	-	1	2	2
12	5+4=9	25+17= 42	-	3	2	2	2	-	1	2	2
Toplam	129	779	2	28	22	22	11	-	1	2	24

Dil ve İçerik Özelliklerinin Fiskelere Göre Dağılımı

Kaynaklar

AKYALÇIN, Necmi (2011). Türkçe Deyimler Sözlüklerine Alınmış, Deyim Olmayan Kimi Söz Öbeklerine İlişkin Bir Değerlendirme, folklor/edebiyat, cilt:17, Sayı:68, 2011/4.

AYDIN, Hilal (2008). 19. Yüzyıl Osmanlı-Türk Edebiyatında Öykü, Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimsel Enstitüsü, Ankara, 2008, <http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0003525.pdf>.

- BAY, F. Özlem (2013). Fransız Edebiyatından Yapılan İlk Edebi Çeviriler Üzerine Analitik Bir Uygulama (1860-1900), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı/ Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr>, (erişim tarihi: 28.11.2018).
- ÇIRAKLI, M. Zeki (2010). Edebi Türler: Kuramdan Soruna, , Hece Yayınları, HECE -161, sayfa 78. https://www.researchgate.net/publication/322901449_Edebi_Turler_Kuramdan_Soruna, (erişim tarihi: 29.11.2018).
- ERZEN, M. Halil (2017). Divan Şiirinde Mahlas Kullanma Geleneği Ve Bu Geleneğin Modern Şiire Yansımaları, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [Taed], 59, Erzurum, 55.
- KAHRAMAN, Alim (2005). Mizah, TDV İslam Ansiklopedisi, cilt: 30, sayfa: 209-211. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mizah> (erişim tarihi: 28.11.2018).
- KAPLAN, Yunus (2009). Sâbit'in Şiirlerinde Atasözleri, Deyimler Ve Halk Söyleyişleri, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/4 Summer, <http://turkishstudies.net/sayilar/sayi17/kaplanyunus.pdf> (erişim tarihi: 29.11.2018).
- KARATAŞ, Orhan (2018). “Bir Fiske Yetti”, Ortadoğu, (28 Ocak 2018 tarihli köşe yazısı), <http://www.ortadogugazetesi.net/haber.php?id=66233>, (erişim tarihi: 28.11.2018).
- MAHMUDOV, N , NASKALİ, E . (2015). Özbek Edebiyatında Edebî Türler. Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, (2), . Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/tdded/issue/12720/154926> (erişim tarihi: 29.11.2018).
- MENGİ, Nesrin (2005). Bir Edebi Tür Olarak Deneme Ve Türk Edebiyatındaki Yeri, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 14, Sayı 2, s.353-368*.
- ODACI, Serdar (2001). Türk Edebiyatında Sohbet Türü Üzerine Bazı Görüşler, *Türkbilig* 2001/2: 92-96. <http://www.turkbilig.com/pdf/200102-295.pdf> (erişim tarihi: 29.11.2018).
- OKUMUŞ, Sait (2011). Klâsik Türk Edebiyatında Xv. Ve Xvi. Yüzyıl Nesir Ve Nâsirlerine Bakış “Overview To Prose And Prose Writers Of Classical Turkish Literature At 15th And 16th Century”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research Cilt: 4 Sayı: 18*.
- OKURLAR, Ayça (2011). Eski Eğitim, Yeni Eğitim Anlayışının Karşılaştırılması, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları dergisi, Modern Turkish Literature Researches, Yıl 3 • Sayı 6 • Temmuz - Aralık 2011. <http://dergipark.gov.tr/uploads/issuefiles/4097/6413/4a86/5969470104ab4.pdf>, (erişim tarihi: 28.11.2018).
- PALA, İskender. (1996). "Türk Edebiyatında Tehziller ve Argo Kelimelerin Edebiyata Yansıması". Uluslararası Türk Dili Kongresi 1988, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Tahir'ül Mevlevî (1994). Edebiyat Lügati, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994, http://esgici.net/012_sozluk%20kamus/Edebiyat%20Lugati%20-%20Tahirul%20Mevlevi%20Olgun.pdf, (erişim tarihi: 28.11.2018).
- TAN, Nail (2017). Atasözü Ve Deyim Araştırmalarına Katkıları: Recai Şahin'in Fethiye Derlemeleri, Türk Dili, Yıl: 67 Sayı: 783.
- TİRYAKİ, Şerif (2012). Bekir Sıdkı Çobanzade'nin Kumuk Dili Ve Edebiyatı Tedkikleri Adlı Eseri (Metin - İnceleme - Dizin), Tez Danışmanı Yrd. Doç.Dr. Şahin BARANOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Yüksek Lisans tezi), Aydın.
- TONGA, Necati (2005). “Çınaraltı Mecmuası Üzerine”, Türk Yurdu, Türkiye’de Fikir Dergiciliği Özel Sayısı, C.25, S.213, Mayıs 2005, s.125–129, <http://turkoloji.cu.edu.tr>, (erişim tarihi: 29.11.2018).

- <http://tdkterim.gov.tr/atasoz/> Deyim (Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü). (Erişim tarihi 02.10.2018).
- <http://www.fiske.deyimleri.com/> (Erişim tarihi 02.10.2018)
- <http://www.sozce.com/nedir/123767-fiske> (Erişim tarihi 02.10.2018)
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=F%C4%B0SKE (Erişim tarihi 02.10.2018)
- http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_lehceler&arama=lehceler&guid=TDK.LHC.5bffc756bcb3.55317820 (Erişim tarihi 29.11.2018)
- <https://eksisozluk.com/fiske--55495> (Erişim tarihi 02.10.2018)
- https://www.dersimiz.com/deyimler_sozlugu.asp?islem=bilgigoster&id=10278 (Erişim tarihi 02.10.2018)
- <https://www.dunyasozluk.com/sans-icin-omuzdan-bir-fiske-tuz-atmak.html/257528> (Erişim tarihi 02.10.2018)
- <https://www.uludagsozluk.com/k/fiske-atmak/> (Erişim tarihi 02.10.2018)
- <https://yemek.com/yerli-tarif-deyimleri/#gref> (Erişim tarihi 02.10.2018)